

Anonimizirana verzija

Prijevod

C-612/23 – 1

Predmet C-612/23

Zahtjev za prethodnu odluku

Datum podnošenja:

6. listopada 2023.

Sud koji je uputio zahtjev:

Oberlandesgericht Düsseldorf (Njemačka)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

21. rujna 2023.

Tužitelj, žalitelj i druga stranka u žalbenom postupku:

Verbraucherzentrale Berlin e. V.

Tuženik, žalitelj i druga stranka u žalbenom postupku:

Vodafone GmbH

[omissis]

Objavljeno 21. rujna 2023.

[omissis]

**OBERLANDESGERICHT DÜSSELDORF (VISOKI ZEMALJSKI SUD U
DÜSSELDORFU, NJEMAČKA)**

RJEŠENJE

U sporu

Verbraucherzentrale Berlin e. V., [omissis] Berlin,

tužitelj, žalitelj i druga stranka u žalbenom postupku,

[omissis]

protiv

Vodafone GmbH, [omissis] Düsseldorf,

tuženik, žalitelj i druga stranka u žalbenom postupku,

[omissis]

20. građansko vijeće Oberlandesgerichta Düsseldorf (Visoki zemaljski sud u Düsseldorfu) [omissis]

riješilo je:

I.

Postupak se prekida.

II.

Oberlandesgericht Düsseldorf (Visoki zemaljski sud u Düsseldorfu) upućuje Sudu Europske unije sljedeće pitanje o tumačenju članka 30. stavka 5. Direktive 2002/22/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 7. ožujka 2002. o univerzalnoj usluzi i pravima korisnika u vezi s elektroničkim komunikacijskim mrežama i uslugama (Direktiva o univerzalnoj usluzi), kako je izmijenjen člankom 1. točkom 21. Direktive 2009/136/EZ Europskog parlamenta i Vijeća:

odnosi li se „prvotno obvezujuće razdoblje” samo na trajanje početnog ugovora ili i na ugovor o produljenju koji se temelji na izjavama volje u danom trenutku, koji je sklopljen i proveden znatno prije isteka početnog ugovora, ako on obuhvaća činidbe poduzetnika i korisnika koje su izmijenjene u odnosu na početni ugovor?

Obrazloženje:

- 1 Tužitelj, koji je udruga za zaštitu potrošača koja ima aktivnu procesnu legitimaciju, osporava određeno ponašanje tuženika, koji je operator telekomunikacijskih usluga, među ostalim, u području mobilne telefonije, prema postojećim korisnicima, kao što je ponašanje do kojeg je došlo u slučaju dvaju korisnika, odnosno prvog i drugog korisnika.
- 2 Korisnici su s tuženikom sklopili početni ugovor s fiksnim obvezujućim razdobljem. Nekoliko mjeseci prije isteka tog početnog ugovora 2018. željeli su promijeniti tarifu (u slučaju prvog korisnika promjena iz tarife „Vodafone Red 2016 S” u tarifu „Vodafone Red L”, a u slučaju drugog korisnika promjena iz nepoznate tarife u tarifu „allnet-Flat Max”) zajedno s kupnjom novog pametnog telefona po sniženoj cijeni i većoj mjesečnoj naknadi te su se stoga obratili jednoj tuženikovoj poslovnici.
- 3 U „Dodatku postojećem ugovoru o uslugama Vodafone”, koji je tuženik sastavio nakon toga i koji je prvi korisnik potpisao pod istim brojem ugovora [omissis], najprije se navodilo:

2

Anonimizirana verzija

Odlučili ste se za kupnju novog pametnog telefona ili tablet računala po povoljnijoj cijeni prije isteka obvezujućeg razdoblja i stoga za novi ugovor. Dana [...] [prvog dana nakon isteka minimalnog trajanja početnog ugovora] za Vaš ugovor počinje novo obvezujuće razdoblje od 24 mjeseca. [...]

Pod „Tarifom” se navodilo:

Kao i dosad, za ugovor vrijedi sljedeća tarifa:

Red L s telefonom Basic [...],

odnosno navedena je „nova” tarifa s „novim” cijenama. U skladu s jednom drugom odredbom već na dan potpisivanja ugovora trebalo je omogućiti opciju aktivacije dodatnog podatkovnog prometa koja je bila dostupna samo za tarifu „Red L”. Prvi korisnik odmah je dobio novi pametni telefon i tuženik je naplatio novu tarifu odmah od tog trenutka. Tuženik je nakon toga smatrao da trajanje „dodatnog sporazuma” od 24 mjeseca ne počinje već njegovim potpisivanjem, nego tek istekom početnog ugovora nekoliko mjeseci kasnije.

- 4 U „Produljenju ugovora” za drugog korisnika [omissis] navodilo se:

*Datum početka ugovora:
2018.*

13. kolovoza

Trajanje ugovora: 26 mjeseci [...]

Datum 13. kolovoza 2018. datum je na koji je drugi korisnik posjetio poslovnici. Odmah je uručen novi pametni telefon i tuženik je naplatio tarifu „allnet-Flat Max” od tog dana. Na korisnikov prigovor da trajanje ugovora premašuje 24 mjeseca tuženik je odgovorio da se preostalo razdoblje početnog ugovora koje još nije isteklo pribraja minimalnom ugovornom razdoblju od 24 mjeseca.

- 5 Tužitelj je istaknuo da time korisnikova obveza traje dulje od 24 mjeseca, što se protivi članku 43.b prvoj rečenici Telekommunikationsgesetza (Zakon o telekomunikacijama) [(TKG)] u verziji koja je tada bila na snazi, ali da se u svakom slučaju protivi članku 309. točki 9. podtočki (a) Bürgerliches Gesetzbuch (Građanski zakonik) [(u daljnjem tekstu: BGB)] [u pogledu nevaljanosti općih uvjeta poslovanja kojima se predviđa trajanje određenih ugovora koje obvezuje drugu ugovornu stranu dulje od dvije godine] u verziji koja je tada bila na snazi. Stoga je zahtijevao

da se tuženiku naloži

I.

da [omissis] ubuduće ne smije u okviru poslovnih praksi u ugovorima o telekomunikacijskim uslugama s potrošačima

1.

u slučaju promjene ugovora sklapati aranžmane u skladu s kojima novi ugovor o telekomunikacijskim uslugama ima obvezujuće razdoblje od 24 mjeseca koje počinje tek nakon isteka obvezujućeg razdoblja prethodnog ugovora o telekomunikacijskim uslugama [omissis] [u ovom su dijelu i u dijelu koji slijedi izbrisana upućivanja na priloge s dokumentacijom u obama konkretnim slučajevima], ali novi ugovor o telekomunikacijskim uslugama treba aktivirati već prije isteka prethodnog ugovora o telekomunikacijskim uslugama, ako to [omissis] dovodi do toga da ugovorna obveza korisnika traje dulje od 24 mjeseca;

podredno,

u slučaju promjene ugovora sklapati aranžmane u skladu s kojima novi ugovor o telekomunikacijskim uslugama obvezuje drugu ugovornu stranu dvije godine, koje počinju teći tek nakon isteka obvezujućeg razdoblja prethodnog ugovora o telekomunikacijskim uslugama [omissis], ali do aktivacije treba doći već prije isteka prethodnog ugovora o telekomunikacijskim uslugama, ako to [omissis] dovodi do toga da ugovorna obveza korisnika traje dulje od 24 mjeseca, pod uvjetom da pritom nije riječ o pojedinačno ugovorenoj odredbi;

i/ili

2.

na računima i/ili potvrdama o izmjenama ugovorâ o telekomunikacijskim uslugama navoditi datum isteka obvezujućeg razdoblja u mjesecima, na temelju kojeg nastaje ugovorna obveza potrošača koja traje dulje od 24 mjeseca, [omissis]

podredno,

na računima i/ili potvrdama o izmjenama ugovorâ o telekomunikacijskim uslugama navoditi datum isteka obvezujućeg razdoblja i/ili trajanje obvezujućeg razdoblja u mjesecima, koje obvezuje potrošača dulje od dvije godine, pod uvjetom da pritom nije riječ o pojedinačno ugovorenoj odredbi, [omissis]

i/ili

3.

da se ubuduće na smije pozivati na to da se u slučaju izmjena ugovora prije isteka obvezujućeg razdoblja prethodnog ugovora o telekomunikacijskim uslugama trajanju ugovora od 24 mjeseca koje počinje na temelju novog ugovora o telekomunikacijskim uslugama pribraja preostalo razdoblje iz prethodnog ugovora o telekomunikacijskim uslugama [omissis].

[omissis]

4

- 6 Tuženik je zahtijevao da se tužba odbije. Istaknuo je da je riječ samo o sporazumnom produljenju ugovora na koje nije primjenjiv ni članak 43.b prva rečenica Zakona o telekomunikacijama u verziji koja je tada bila na snazi ni članak 309. točka 9. podtočka (a) BGB-a. Ne provodi se nadzor odredbi kao općih uvjeta poslovanja jer je riječ o pojedinačno ugovorenim odredbama.
- 7 Pobijanom presudom zemaljski sud naložio je tuženiku ispunjenje podrednih zahtjeva navedenih pod I.1. i I.2. [omissis]. Kao obrazloženje naveo je: točno je da se osporavanim radnjama ne povređuju navedene odredbe i da se zabrane koje su u njima sadržane odnose samo na trajanje početnih ugovora, a ne na trajanje naknadnih ugovora o kojem je riječ unatoč izmjenama sadržaja ugovora. Međutim, aranžmani su opći uvjeti poslovanja kojima se povređuje članak 307. BGB-a [u pogledu nevaljanosti općih uvjeta poslovanja kojima se druga ugovorna strana neopravdano dovodi u nepovoljni položaj protivno načelu dobre vjere] i prilikom ispitivanja jesu li nezakoniti treba uzeti u obzir ocjenu članka 309. točke 9. podtočke (a) BGB-a.
- 8 Obje stranke pobijaju tu presudu, svaka u dijelu koji je za nju nepovoljan, [omissis]
- 9 Vijeće je u prvostupanjskom žalbenom postupku prihvatilo tužiteljevu žalbu i odbilo tuženikovu žalbu. Pritom je smatralo da je osporavano ponašanje tuženika u suprotnosti s navedenim propisima, osobito ako se tumače u kontekstu primjenjivih direktiva. Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud, Njemačka) je poništio tu presudu jer se na temelju tada dostavljene dokumentacije nije moglo smatrati da je izmijenjena razmjena činidaba u skladu s „dodatnim sporazumima” trebala započeti na dan posjeta poslovnicu; umjesto toga, formulacija u ugovoru sklopljenom s prvom korisnikom upućuje na to da je razmjena činidaba trebala započeti tek kada istekne početni ugovor. Smatrao je da [dokument] u pogledu drugog korisnika ne predstavlja sam po sebi ugovor, nego samo potvrdu o ugovoru koju je sastavio tuženik. Predmet je vratio Vijeću radi dodatnog razjašnjenja činjeničnog stanja.
- 10 Vijeće je dodatno razjasnilo činjenično stanje. [omissis]
- 11 [omissis] [Pitanje o tome kad bi trebalo započeti s izmijenjenom razmjenom činidaba u skladu sa spornim sporazumima. Sud koji upućuje zahtjev smatra, osobito na temelju stvarne provedbe sporazumâ, da su „dodatni sporazum” i „produljenje ugovora” koje je tuženik sklopio sa svojim korisnicima na temelju suglasne volje obiju ugovornih strana trebali biti važeći i provedeni već na dan posjeta korisnika tuženikovoju poslovnicu.]
- 12 U tom se kontekstu postavlja prethodno pitanje. Tužba je osnovana u glavnim zahtjevima ako je osporavanim ponašanjem povrijeđen članak 43.b prva rečenica Zakona o telekomunikacijama u verziji koja je tada bila na snazi. Ta je odredba glasila:

Prvotno obvezujuće razdoblje ugovora koji se sklapa između potrošača i operatora javno dostupnih telekomunikacijskih usluga ne smije biti dulje od 24 mjeseca.

Tom se odredbom prenosi članak 30. stavak 5. Direktive 2002/22/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 7. ožujka 2002. o univerzalnoj usluzi i pravima korisnika u vezi s elektroničkim komunikacijskim mrežama i uslugama (Direktiva o univerzalnoj usluzi), kako je izmijenjen člankom 1. točkom 21. Direktive 2009/136/EZ Europskog parlamenta i Vijeća, koji glasi:

Države članice osiguravaju da ugovori koji se sklapaju između potrošača i poduzeća koja pružaju usluge elektroničkih komunikacija ne uvjetuju prvotno obvezujuće razdoblje dulje od 24 mjeseca.

U uvodnoj izjavi 47. Direktive 2009/136/EZ u tom se pogledu navodi:

Kako bi se u potpunosti iskoristila konkurentna okolina, korisnici bi trebali imati mogućnost donositi osviještene odluke i promijeniti operatore kada je to u njihovom interesu. Neophodno je osigurati da tako mogu postupiti bez da budu na bilo koji način spriječeni pravnim, tehničkim ili praktičnim preprekama, uključujući ugovorne uvjete, postupke, naplate itd. Navedeno ne podrazumijeva nametanje razumnih minimalnih ugovornih razdoblja u korisničkim ugovorima.

Stoga članak 43.b prvu rečenicu Zakona o telekomunikacijama treba tumačiti u skladu s Direktivom.

- 13 Najprije valja istaknuti da se u ovom postupku ne postavlja pitanje o trenutku od kojeg počinje razdoblje od 24 mjeseca, odnosno počinje li ono trenutkom sklapanja ugovora ili tek trenutkom ugovorenog početka ispunjenja činiidbe. Točno je da bi se u skladu s prvonavedenim stajalištem u svakom slučaju moglo osporavati tuženikovo postupanje jer razdoblje od trenutka sklapanja ugovora do ugovorenog isteka trajanja ugovora svakako iznosi više od 24 mjeseca. Međutim, tužbeni zahtjev ne odnosi se na takvu povredu.
- 14 Nadalje, odredba članka 105. stavka 1. Direktive (EU) 2018/1972, kojom se stavlja izvan snage članak 30. stavak 5. Direktive 2002/22/EZ, i odredba članka 56. Zakona o telekomunikacijama koji je na snazi od 1. prosinca 2021., kojom se prvonavedena odredba prenosi u nacionalno pravo, nemaju izravnu ulogu. U skladu s njemačkim pravom tužba za prestanak povrede koja se temelji na osporavanom ponašanju može se prihvatiti samo ako je to ponašanje već u tom trenutku bilo nezakonito. Trenutačno pravno stanje stoga može u najboljem slučaju biti neizravno relevantno ako iz promjena na temelju novog pravnog stanja treba izvesti zaključke o pravnom stanju koje je prethodno bilo na snazi.
- 15 U Njemačkoj je sporno značenje „prvotno obvezujućeg razdoblja”.
- 16 Jednim dijelom zastupa se stajalište da se to odnosi samo na „početni ugovor”. Stoga ograničenje od 24 mjeseca vrijedi samo za prvi ugovor. To se ograničenje

ne primjenjuje na nastavak ugovora. Isto vrijedi i za slučaj nastavka ugovora zbog toga što nije raskinut, kao što se to predviđa od samog početka (međutim, u tom pogledu ograničenja proizlaze iz (točke 1. podtočke (h)) Priloga Direktivi 93/13/EEZ te iz odredbe članka 309. točke 9. podtočke (b) BGB-a, kojom se ta točka prenosi u nacionalno pravo, i trenutno iz članka 105. stavka 3. Direktive (EU) 2018/1972 i odredbe članka 56. stavka 3. nove verzije Zakona o telekomunikacijama, kojom se taj članak prenosi u nacionalno pravo), kao i za slučaj da se produljenje trajanja ugovora temelji na izjavama volje ugovornih strana razmijenjenima u danom trenutku. Prema tom stajalištu, to vrijedi i ako produljenje ugovora istodobno uključuje izmjene ugovornih uvjeta o činidbama i naknadama.

- 17 U skladu s drugim stajalištem [*omissis*] koje zastupa ovo vijeće [*omissis*] „prvotno obvezujuće razdoblje” odnosi se na svako obvezujuće razdoblje određeno izjavama volje u danom trenutku. Kao što to proizlazi iz uvodne izjave 47. (vidjeti točku 12.), potrošaču bi u svakom slučaju nakon isteka razumnih minimalnih ugovornih razdoblja (koja se Direktivom utvrđuju na najviše 24 mjeseca) trebalo [omogućiti] raskid ugovora i zbog razloga povezanih s tržišnim natjecanjem. Razlog naveden u uvodnoj izjavi 47. primjenjuje se neovisno o tome je li pritom riječ o početnom ugovoru ili ugovoru o produljenju. Kad bi stajalište koje se zastupa u točki 16. bilo točno, za trajanje ugovora o produljenju koji se sklapaju na temelju izjava volje u danom trenutku ne bi postojali jasni zahtjevi u pogledu trajanja, i to ni tada niti danas, ako se, kao što to ističe tuženik, izostanak riječi „prvotno” u članku 105. stavku 1. prvoj rečenici Direktive (EU) 2018/1972 u odnosu na prethodnu odredbu smatra samo redakcijskom pogreškom bez značenja. Tomu valja dodati da se u okviru stajališta navedenog u točki 16. relevantnost izmjena ugovora određuje s obzirom na to je li u skladu s nacionalnim pravom riječ o običnom produljenju ugovora (čak i ako ono podrazumijeva izmjene sadržaja ugovora) ili o takozvanoj „novaciji” (novo sklapanje ugovora uz potpuni raskid starog ugovora), koja dovodi do toga da tumačenje Direktive stoga ovisi o nacionalnim konceptima. U skladu sa stajalištem koje zastupa ovo vijeće pojam „prvotno obvezujuće razdoblje” treba tumačiti suprotno od prešutnih produljenja trajanja ugovora koja su se prije spominjala u (točki 1. podtočki (h)) Priloga Direktivi 93/13/EEZ, a sada i u članku 105. stavku 3. Direktive (EU) 2018/1972. To bi omogućilo jasnu razliku između regulatornih područja i u skladu s pravom Unije i u skladu s nacionalnim pravom [*omissis*]. Prema mišljenju ovog vijeća, razlog za izostanak riječi „prvotno” u članku 105. stavku 1. prvoj rečenici Direktive (EU) 2018/1972 u odnosu na prethodnu odredbu jest to što se pitanje prešutnog produljenja sada izravno uređuje u narednim stavicima.
- 18 Tuženik smatra da je potrošača potrebno manje štiti u slučaju ugovora o produljenju jer je već upoznat s poduzetnikovom pouzdanošću i praksom u pogledu ispunjenja. Taj se argument ne primjenjuje od samog početka u slučaju produljenja ugovora uz promjenu obveza, što je jedini slučaj o kojem je potrebno odlučiti u ovom postupku, potpuno neovisno o tome što to obrazloženje ne

opravdava obvezujuće razdoblje koje je dulje od 24 mjeseca s obzirom na uvodnu izjavu 47. (vidjeti točku 12.).

[*omissis*]

RADNI DOKUMENT